

23.11.2017, 00:05

Tegevuskunsti biennaal, mis ei ole vaid tegevuskunstnikele

Keiu Virro
New York

Merike Estna pakkus *performance*'i „Red Herring” käigus oma maali peal külalistele viinakokteile kuiva jääga.

Foto: Maria Baranova

Merike Estna ja Maria Metsalu näitus „Soft Scrub, Hard Body, Liquid Presence” jääb avatuks ka pärast Performat.

Viibisin New Yorgis pea kolm nädalat vältava Performa festivali viimasel viiel päeval. Piiratud aeg tähendab, et nägemata jäid Flo Kasearu „Ainult liikmetele” ning Kris Lemsalu ja Kyp Malone'i „Going, Going”. Kiirpilk sellele, mis New Yorgis oldud aega jäi.

Performat, millele pani 2004. aastal aluse kunstiajaloolane ja kuraator RoseLee Goldberg, on nimetatud USA suurimaks mittekommertslikuks nüüdiskunstiürituseks. Linnalt saadakse 15 000 dollarit, riiklikust fondist ehk kaks korda sama palju, ent biennaal ise läheb maksma poolteist kuni kaks miljonit dollarit. Niipidi vaadates tundub Eesti kunstirahastussüsteem vaat et imeline. Aga Eestist vaadates tundub summadest olenemata mõnikord hirmsuurena iga üritus, kus osalevatest eestlastest ja nende tegemistest jutud meediasse jõuavad.

Ehkki tegemist on tegevuskunsti biennaaliga, ei eelda korraldajad ometigi, et osalejad oleksid tingimata *performance*-kunstnikud. Pigem oodatakse, et kutsutud kunstnikud oma tegevusvaldkonda laiendaksid. Nii et neile (sealhulgas mulle), kes on küsinud, miks on valikus kunstnikud, kelle seos tegevuskunstiga on sageli minimaalne, on vastus lihtne: see ei olegi eeldus.

Näiteks prantsuse kunstnik Yto Barrada, kes on tuntud eelkõige multimeediaprojektide poolest, oli Performal *live*'is uue helikihi juurde saava animeeritud filmiga „Tree Identification for Beginners”. See rääkis sellest, kuidas Barrada ema 20-aastase Maroko tudengina käis 1966. aastal „Aafrika noorte liidrite” nimelise propagandaprojekti raames USA-s.

Või teine näide. Etioopias sündinud ja üheks edukamaks naiskunstnikuks peetav Julie Mehretu on eelkõige tuntud oma abstraktsete maalide ja printide poolest. Performal olid tema maalid projitseeritud kahele ekraanile ja sel kujul osa Jason Morani džässkontserdist. Või siis oli Morani muusika tema kunsti osa, kes teab. Harlemi

kirikut, kus üritus toimus, kasutas Mehretu varem ateljeena, kui maalil hiiglaslikus formaadis tellimustöid San Francisco moodsa kunsti muuseumi tarbeks. Ja juba toona oli nii, et tema töötas ja Moran mängis muusikat.

Näitus ka pärast Performat

Performa üritus, mis ka pärast seekordse biennaali lõppemist näha jääb, on aga Merike Estna ja Maria Metsalu näitus Art in Generali näituseruumides. Avaüritusel 17. novembril toimus galeriis ka mõlema kunstniku performance. Esmalt pakkus Merike Estna „Red Herringu” käigus iseenese loodud prindiga rõivaisse riietununa ja oma maalil istudes külalistele kokteile kuiva jääga. Estna prindiga korvpallitreffi riideid meenutavates üripides jalutasid ringi ka mõlemad Mariad, nii Maria Metsalu kui ka kuraator Maria Arusoo. Mingil põhjusel tundsin elus esimest korda tõmmet korvpallidresside poole.

Maria Metsalu *performance* „Mademoiselle X” on aga juba nii mõnelegi kodumaisele vaatajale tuttav. Eestis on ta seda esitanud küll Kanuti Gildi SAAL-is teatri kontekstis. Napis rõivais ja kergelt zombistunud olekuga esineja läbib korduvalt eri tegevuste ahelat, mis sisaldab kunstnikuga õõvastavalt sarnaste nukkude suudlemist, justkui verd purskavasse basseini kuiva jää viskamist, selle pildistamist polaroidkaameraga, enesele küünalde varvaste vahele ja – vabandust – v***u lükkamist ja nii edasi. Sedapuhku jälgisin huviga, kuidas erines/sarnanes etteaste varem nähtust/nähtuga nüüd, galeriikonteksti asetatuna. Olukorras, kus inimesed olid lähemal ja küllap tundsid end ka vähem kohustatud intensiivselt jälgima.

Aga Eestist vaadates tundub summadest olenemata mõnikord hirmsuurena iga üritus, kus osalevatest eestlastest ja nende tegemistest jutud meediasse jõuavad.

Peamiselt sain aru, et Metsalu tegemised tekitavad mu peas korraliku dissonantsi. Üheti olen tema tegemisi pärast Amsterdamis SNDO kooli lõpetamist huviga jälginud, teisalt ei suuda ma sellega, mida näen, päriselt suhestuda. Minu jaoks kumab tema töödest mingit veidrat üksildust, distantseeritust, rituaalsust, aga ka rõõmutust. Viimasel ajal on välja joonistunud pigem isegi see, millega ta El tegele. Ta on naine, aga El tee feministlikku kunsti, ta võib laval teha nii mõndagi, mis vaataja silmi peitma paneb, aga ta El püüa kedagi šokeerida. Minu vastuvõtule ei tule muidugi

kasuks seegi, et pärast Gilda Williamsi raamatu „Kuidas kirjutada kaasaegsest kunstist” eesti keelde tõlkimist ja Cannes'i võidufilmi „Ruut” siinsetele ekraanidele jõudmist on mul viimasel ajal pidevalt mingi unenäoline tunne, justkui oleks kõik, mida ma laval või galeriis näen, mingil määral iseenese paroodia. Aga küllap see läheb üle.

Milline koht on Performal?

Mina nägin ainult murdosa Performa programmist. Aga mille najal ikkagi aru saada, milline koht Performal New Yorgi kultuuripildis on? Iseendalt küsimine ei viinud eriti kuhugi. Küsisin siis Eestit esindanud Anu Vahtralt. Tema pakkus, et kuna New Yorgis toimub korraga niivõrd palju, siis ehk ütleb midagi näiteks seegi, et kõik Performa üritused on rahvast täis. Muide, kõik kohad täitusid ka Vahtra enda SoHo ringkäikudel.

Maria Metsalu on intervjuudes rõhutanud, et tema eesmärk ei ole šokeerida.

Foto: Maria Baranova

Ka isiklik kogemus suurlinna tänavatel ütleb, et Performat oli linnapildis pea võimatu ignoreerida. „Know nothing. Believe anything. Forget everything,” karjus mulle näkku Ameerika kunstniku Barbara Krugeri plakat, kui jalutasin High Line’il, raudteeliinile rajatud parkteel.

Krugeri sotsiaalkriitilisi tekste naljalt millegi ega kellegi muuga segamini ei aja, ehkki ta ise kipub aeg-ajalt originaali ja koopiat pahupidi keerama. Font: Futura Bold. Värvid: must, valge ja punane. Performa ajal oli piiratud koguses müügil Krugeri kujundatud metroopileteid, mis kuuldavasti juba praegu kollektsionääride huviorbiidis on; ringi sõitis tema tekstidesse mähitud buss; Colemani rulaparki paigutatud tekstimassiivide vahel sõitsid omakorda rulatajad.

Näitus „Soft Scrub, Hard Body, Liquid Presence”

Art In General

145 Plymouth Street

Brooklyn, NY 11201

Näitus on avatud 13. jaanuarini 2018

Performa biennaal

1.–19. novembril New Yorgis